

דב ינני ואלמדה

ראש השנה תשפ"ז
גליון
מיוחד

אוצרות דעת, נטפי חיוזוק ופרקי הדרכה מלוקטים מאוצר שיעוריו של הגה"ח רבי שמעון שפיצער שליט"א

מראש השנה – – – לכל השנה!

מחדשים הנהגה חדשה לכל השנה!

מעשה: בברכת החמה בשנת תשס"ט, היו מקומות שעשו כל מיני טצדקי כדי לגרום למעמד להיחרט בלבבות הבנים למען יישאר חרוט אצלם עד זקנה ושיבה. היו שהכינו דגלים מיוחדים, היו שהוציאו ניגון חדש, היו שהעמידו את הילדים כולם כאחד. עוד כהנה וכהנה...

כעין זה יש שהאב לוקח את בנו הקטן אצל הצדיק ועושה מילתא דתמיהה כדי שפגישתו עם הצדיק תישאר בזכרונו לעד...

שלב א'

להתהפך

הנה למעשה: הבה נראה איך הדברים נוגעים לימי ראש השנה: הנה במסכת ראש השנה (טו, א) אנו שונים: "אמר הקב"ה: אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם". פירושו של דבר שאנו נעשים מרכבה להתגלות מלכותו של הקב"ה בעולם, ואם כן אנו בוודאי צריכים לעשות את העבודה הנכונה, כדי שבאמת נוכל להיות כלים ראויים לזה. פעמים הרבה יש שהאדם לומד איזה מאמר חז"ל, אבל המאמר אינו נשרש אצלו מספיק בכדי שיגרום לו להשתנות!

כשאמרו חז"ל שהקב"ה מתבטא בלשון זה: "כדי שתמליכוני עליכם", נתכוונו בהם שהאדם צריך להתהפך לאיש אחר, לאיש כזה שהקב"ה מולך עליו ועל כן הוא מתנהג אחרת לגמרי,

למעשה – בהבנה!

למעשה

מצוי מאוד שהאדם יעבור את ימי ראש השנה, והגם שתהיה לו התעוררות והתרוממות הרוח, לא יזכור את פסוקי המלכיות כל השנה. אולי יזכור את הנוסח, אך לא את תוכן הפסוקים שישנו את התנהגותו... קשה לנו לתפוס שאמירת פסוקים יש בכוחה להשאיר על אדם רושם הגורם לו להשתנות. אנחנו סבורים שרק כשהאדם חוזר על הדבר מאות פעמים, או כשמבין אותו בעומק עד שזה נוגע בנקודת נפשו, או כמו כן אם רואה איזה דבר מבהיל או כל דבר שמעורר הרבה הרגשים, רק אז ביכולתו לחולל בו שינוי!

בהבנה

אכן אם התורה אומרת לנו שכך צריך ראש השנה להיראות, מוכרח הדבר שיש מהלך מסוים איך לומר את פסוקי המלכיות באופן שישאירו על האדם רושם חזק, והרי זוהי תכלית הימים שהאדם ישתנה ויגיע להשגה והבנה בהירה כל-כך שלא יוכל לעשות את מה שעשה עד כה!

"אמרו לפני מלכויות – כדי שתמליכוני עליכם!"

ההמלכה

האמנם אני מכתיב את השי"ת למלך?

ההתחדשות

מזל טוב! מה נעחדש אצלי ביחס ההולדת? ומה הקשר לראש השנה?

השליחות

מהי השליחות הפרטית שלי? לצאת מימי ראש השנה למעשה!

"כדי שתמליכוני עליכם"

פרויקט מיוחד: המלכת השי"ת – על כל אחד ואחד! בהבנה – ולמעשה!

ללכת על חבל דק...

משל

פעם שמעתי מיהודי הגדרה נאה: יש היום אנשים שיכולים ללכת על חבל דק הפרוס בגובה רב, והכלל הוא אצלם שאם האדם חושב שהוא מספיק נוטה לצד אחד והוא יכול להטות בהטייה חדה לצד השני - הוא נופל...

ואיך הוא נשאר על החבל לאורך זמן? - כשאף פעם אינו בטוח אם הוא מספיק נוטה לאחד מהצדדים, ומפני כך אף פעם אינו סבור שהוא יכול להטות בהטייה חדה לכאן או לכאן, וכך הוא הולך ישר ואינו נופל!

הבנה למעשה

הרי המהר"ל מדבר בענין מידת ה'תפארת' שהאדם צריך להיות כהוגן מכל הצדדים. הוא צריך להיות זהיר בבין אדם לחבירו, לכל יפגע בשום אדם, ויחד עם כן הוא צריך להיות זהיר בבין אדם למקום שחש ושלום לא יאמר דבר שאינו ראוי. וכן הוא הדבר לגבי אהבה ויראה. הוא מרגיש קירבה לריבונו של עולם. כזו חמימות. הקב"ה מקרבו בחודש אלול ואומר לו: 'בוא ואראה לך את דודי - אני לדודי ודודי לי'. הוא לוקח אותו בעשרת ימי תשובה ומכבס את נשמתו, ובויה"כ הוא נותן לו מחילה סליחה וכפרה. איזה גילויים של אהבה! ובאותו זמן האדם ירא, כי הוא מבין שהוא עובר את המלך הגדול, מלך מלכי המלכים הקב"ה. מי שיש לו את שני ההרגשים יחד, אם כבנים אם כעבדים, זהו יהודי.

ואיך האדם מגיע לכך? לכן הקב"ה מעמיד לו מצב כזה, מצב שמעורב מאהבה ויראה. דומה הדבר למי שהקב"ה רוצה לחנכו במהלך חייו. הוא אדם נפלא וטוב, אברך חשוב, אבל הוא לקוי בגאווה ושרוי במצב של 'כוחי ועוצם ידי'. מה הקב"ה עושה לו? הוא נותן לו איזו מכה קטנה, והנה משהו בחייו נעשה מפחיד מאוד. הוא מתחיל לומר תהלים ולהרהר בתשובה, ואז הוא הולך לשאול יהודים יראים איזו קבלה הוא יכול לקבל עליו. מעתה הוא הולך ומתיישר על דרך המלך, כי הוא כבר לא כל-כך בטוח עם עצמו. כך הקב"ה עושה עם כל אחד כשהוא רוצה לנשאו ולא ליתן לו להמשיך ליפול. זהו התוכנית. זה מה שהקב"ה עושה עם כל אחד ואחד מאתנו, בין כשהאדם מצליח וסבור שהוא בסדר גמור, ובין כשהאדם רדום ואינו נוכח כלל, כי אז הקב"ה צריך לתת לו איזה מכה קטנה כדי שיתעורר ויתחיל לפשפש במעשיו!

דבר זה מתקיים בראש השנה. הקב"ה רוצה שנצלית, הוא רוצה שהיהודי ייראה כפי שיהודי צריך להיראות. על כן הוא עורך ביום זה משפט, ואז האדם אינו יכול להמשיך לישון, מאחר שהוא יודע שהוא עתיד לעמוד למשפט, וזה יביא אותו אל המצב הנכון והראוי!

רושם חזק

הבינה: השאלה הנשאלת היא: איך באמת נוכל לומר את פסוקי המלכיות באופן שישאירו רושם חזק?

הרי מצוי מאוד שהאדם יעבור את ימי ראש השנה, והגם שתהיה לו התעוררות והתרוממות הרוח, לא יזכור את פסוקי המלכיות כל השנה. אולי יזכור את הנוסח, אך לא את תוכן הפסוקים שישנו את התנהגותו. קשה לנו לתפוס שאמירת פסוקים יש בכוחה להשאיר על אדם רושם הגורם לו להשתנות. אנחנו סבורים שרק כשהאדם חוזר על הדבר מאות פעמים, או כשמבין אותו בעומק עד שזה נוגע בנקודת נפשו, או כמו כן אם רואה איזה דבר מבהיל או כל דבר שמעורר הרבה הרגשים, רק אז ביכולתו לחולל בו שינוי!

אכן אם התורה אומרת לנו שכך צריך ראש השנה להיראות, מוכרח הדבר שיש מהלך מסוים איך לומר את פסוקי המלכיות באופן שישאירו על האדם רושם חזק, והרי זוהי תכלית הימים שהאדם ישתנה ויגיע להשגה והבנה בהירה כל-כך שלא יוכל לעשות את מה שעשה עד כה!

שלב ב'

בנין שלם

ואלמדה: ובכן עלינו להבין שלראש השנה יש עוד חלקים, ואמירת פסוקי המלכיות היא רק חלק אחד מהתמונה, וכפי שאיתא שם בהמשך המאמר: "ובמה? - בשופר" והרי תקיעת שופר היא מצות עשה דאורייתא כנאמר: "יום תרועה יהיה לכם". אמירת פסוקי המלכיות היא רק חלק אחד, ועוד עושים פעולות אחרות, כאשר יחד, באמצעות הדיבור, המחשבה והמעשה, יוצאת תמונה שלמה, ויחד יש בכוחם לשנות את האדם!

כי לראש השנה יש עומק גדול העוטף את האדם מכל צד, ולכן צריך הכנה גדולה אליו, וכשהאדם מקיים את כל חלקי ראש השנה, יש בכוח הימים לטלטל את האדם ולהותיר בו רושם לכל השנה!

משפט ויראה

הבינה ואלמדה: נבוא אם כן לדבר בענין החלקים האחרים המרכיבים את התמונה. כל ילד יודע שבראש השנה הקב"ה דן את כל העולם, וכמו שאמרו חז"ל שכולם עוברים כבני מרון והקב"ה דן אותם. עוד ידוע שכל מה שנעשה בעולם הוא בשביל ישראל, ואפילו כשיש מלחמות בקצה האחר של העולם, הן בשביל ישראל. ולכן אם הקב"ה דן את העולם, זה ג"כ בשביל ישראל.

ומה תכליתם של בני ישראל בעולם? תכליתם להכיר את בוראם! נמצא שהחשבון הוא כך: הקב"ה רוצה שהיהודי יבין מהו יהודי ומה תפקידו בעולם, וכדי שיגיע לכך, הוא צריך לעשות משפט בעולם.

תכלית כל המשפט היא, שהיהודי ייכנס למצב הנכון. כשהיהודי יזכור שיש משפט בעולם, תתעורר בו יראה, וכשיזכור שכדי לזכות בדן הוא צריך להיות קרוב אל ה', תתעורר בו אהבה, וכן יתעוררו בו רגשי שמחה, וכדאיתא בשו"ע שצריך לערוך סעודה בר"ה כדי להראות שאנו בטוחים שהקב"ה יפסוק את דינונו לטובה!

הקב"ה מעמיד ליהודי מצבים שונים כדי שיתחפף לאותו יהודי שהוא צריך להיות. אין הפירוש שיש משפט מפני שצריך משפט, וכיון שיש משפט, היהודי ירא, אלא כל מה שהקב"ה עושה את המשפט, הוא כדי לעורר ביהודי את ההרגשים הנכונים!

בעצם היה האדם צריך לחיות עם הרגשים אלה כל יום. הן כך אמרו חז"ל "אדם נידון בכל יום", וכבר דנו הראשונים ליישב זאת עם מה שאמרו שהאדם נידון בראש השנה, אך הפשטות היא שהקב"ה מעמיד יום אחד בשנה שבו יש מצב נורא של משפט. אמת לאמיתה היא, אך התכלית היא כדי לעורר ביהודי את ההרגשים הראויים. אמירת המלכיות נעשית ביום שמתקיים בו משפט. אין האדם קם ביום בהיר אחד ואומר פסוקי מלכיות. הוא צריך להבין באיזה מצב הוא עומד, וזה מעורר בו את ההרגש הנכון שהקב"ה מולך עליו!

שלב ג'

אם כבנים אם כעבדים

הבינה ואלמדה: נסביר זאת ביתר פשטות על-פי מדרגתנו: אנו אומרים ב'היום הרת עולם' - "אם כבנים, אם כעבדים. אם כבנים רחמנו כרחם על בנים, אם כעבדים עינינו לך תלויות". מה היא האמת? האם אנו כבנים או כעבדים? והתשובה ברורה שאנו גם בנים וגם עבדים, והקב"ה מכניסנו למצבים מסוימים כדי שנוכרח להיזכר שאנו גם בנים וגם עבדים. יש זמנים שהאדם שוכח בהם שהוא בן ויש זמנים שהוא שוכח בהם שהוא עבד, והרי אסור לשכוח אף אחד מאלה אף לא לרגע אחד. לכן הקב"ה מעמידו במצוקה. האדם רואה את עצמו עומד לפני משפט ואינו יודע לשית עצות בנפשו, ואז הוא חושב למי אוכל לפנות, ונזכר שיש לו אב אחד בשמים ורק אליו יוכל לפנות, ואז מתעוררות בו גם אהבה וגם יראה. תכלית הבריאה היא שהאדם יחיה כל היום עם שני ההרגשים האלה!

ואמרו לנו חז"ל שכדי שהיום יותיר רושם באדם, צריך האדם להתבונן בדבר זה ולהבין שעיקר התכלית אינו לחשוב על המשפט, אלא שהמשפט יביא אותו לחשוב שהוא גם בן וגם עבד. יתבונן אם כן בשייכות שיש לו עם הרבונו של עולם, האם יש בה גם מבחינת בן וגם מבחינת מלך, או שמא אין בה לא מזו ולא מזו, או שמא יש בה אך מעט מכל אחת מהן. זהו עיקר התכלית וזה מהפך את האדם לאיש אחר. אכן חלק מזה נעשה על-ידי שהוא אומר את פסוקי המלכיות. הוא נזכר שהקב"ה הוא מלך מלכי המלכים!

בספר החיים

מתוך החיים: אותם בני אדם שמסתובבים סחור סחור סביב הצדיק, מוחאים כפיים ורוקדים, פועלים ומזיזים דברים, אין להם אותה קירבה. פשוט שלא, שהרי אינם תלמידים אמיתיים. הם לא שינו את כל מהלך החיים שלהם. אין להם בכלל מושג בכל מה שמדברים כאן. הם בטוחים שהקירבה היא קירבה חיצונית משום שלא טעמו מעודם טעמה של קירבה פנימית...

הבנה לחיים: תלמיד אמיתי אינו צריך שיסבירו לו. הוא מרגיש זאת ממילא, כי היות שביטל את מוחו לשכל רבו, נתן לשכל רבו להכנס בו, וכששכל רבו נכנס בו, הוא מרגיש שהוא מקבל ממנו את חיותו!

עבודת ראש השנה למעשה!

- חלק ב' -

שלב ד'

אהבה ויראה - יחד!

ועכשיו נדבר באופן מעשי, לראות כיצד גורמים להשגה זו לחזור אל הלב.

הבינו: נפתח בשאלה: מה בא קודם, בן או עבד?

ואלמדנו: התשובה היא שהיות שכן ועבד הם אהבה ויראה, אין לנו אלא מה שכתוב בספרים שהדרך היא להתחיל ביראה ואח"כ באה האהבה!

ודבר זה עמוק מאוד למתבונן. באמת השייכות שיש ליהודי אל הקב"ה, היא שייכות עמוקה וחזקה כל-כך עוד יותר מבחינת בן. 'אחותי רעייתי יונתי תמתי!' אין לנו השגה כמה קרובה נשמה יהודית אל הקב"ה. אבל הדרך היחידה להגיע להרגשת נקודה זו, היא העבודות. רק אם האדם מכניע את עצמו ומתבטל אל תכניתו של הקב"ה ושואל בכל עת כעבד העומד בפני אדונו: 'מה אני יכול לעשות למען אדוני?', רק אז מתגלית הקירבה הגדולה!

כללים לכל קירבה

הבינו ואלמדנו: נוכל להסביר באופן פשוט מדוע הוא כך. הנה לכל קירבה הקיימת בעולם, יש כללים ומהלכים כדי לבנותה. הכללים של הקירבה שבין תלמיד לרב, אינם אותם כללים של הקירבה שבין בן לאב. וכן יש כללים מיוחדים לקרבה שבין איש לאשתו. לכל קירבה יש את הכללים שלה. והנה גבי תלמיד ורב אנו רואים שלאחר שהתלמיד נעשה תלמיד מובהק של אותו רב, קירבתם נעשית חזקה ועמוקה עד מאוד, עד כדי כך שחז"ל אמרו (מכות י א) שכאשר התלמיד גולה מפני שהרג את הנפש בשגגה, מגלין רבו עמו, כי אי-אפשר ליטול ממנו את חיותו. קירבתם חזקה עוד יותר מקרבה של בני משפחה. אבל איך קירבה זו מתחילה? היא לא מתחילה מעצמה. צריך לבנות אותה. התלמיד מכניע את עצמו. הוא מגיע אל השיעור עם מחברת ועט כדי לכתוב את חידושי רבו, הוא מתייגע להבין את דברי תורתו, ולעולם אינו מהרהר אחר רבו. כך הוא מתבטל אליו בביטול גמור. ואז, לאחר שהוא כל-כך מכניע את עצמו לפניו, ולאחר שהוא מקבל ממנו את רוב חכמתו, היינו שהוא משתנה על ידו בכל עניינו, נוצרת ביניהם ממיאל קירבה עמוקה!

לקרבה זו אי-אפשר להגיע בלי כל התהליך הזה. אותם בני אדם שמסתובבים סחור סחור סביב הצדיק, מוחאים כפיים ורוקדים, פועלים ומזיזים דברים, אין להם אותה קירבה. פשוט שלא, שהרי אינם תלמידים אמיתיים. הם לא שינו את כל מהלך החיים שלהם. אין להם בכלל מושג בכל מה שמדברים כאן. הם בטוחים שהקירבה היא קירבה חיצונית משום שלא טעמו מעודם טעמה של קירבה פנימית. **תלמיד אמיתי אינו צריך שיסבירו לו.** הוא מרגיש זאת ממילא, כי היות שביטל את מוחו לשכל רבו, נתן לשכל רבו להכנס בו, וכששכל רבו נכנס בו, הוא מרגיש שהוא מקבל ממנו את חיותו.

שפירש הבעש"ט הק' על-פי דקדוק הלשון "שמתוך שלא לשמה בא לשמה", שילמד האדם תורה כזו שמתוך שלא לשמה בא לשמה, היינו תורה שבוודאי תביא אותו ללמוד תורה לשמה!

כך מתחילים תמיד בדבר הקטן ומכוונים שדבר קטן זה יהיה בבחינת בא ליטרה, ושיסייעו אותו מחמת כן להגיע אל המדרגה היותר גדולה. האדם הרי אינו יכול לקחת את הכל בבת אחת, כי הגוף לפי טבעו אינו יכול לעלות בבת אחת את כל גרם המדרגות ולהתגבר על כל הנסיונות!

וכבר כתב כן האוה"ח הק' (סוף פרשת שופטים) שכאשר הולכים במלחמה אי אפשר לכבוש את כל המדינה בבת אחת, אך כובשים חלק אחר חלק. התורה מיוסדת על אופן זה שהאדם יוכל לעלות רק במדרגה אחת כל פעם. אם יקפוץ כמה מדרגות בבת אחת יפול, והקב"ה אינו חפץ בזה. עכ"פ כשהאדם עוסק בדבר הקטן, כבר יש לו שייכות לכל התורה כולה, כי כל תרי"ג המצוות תלויות בו. מה הפשט? הרי קיבל על עצמו רק ללמוד רבע שעה! התשובה היא שהיות שקיבל על עצמו דבר זה כדי להתקדם הלאה, נעשה דבר זה כדי שאוהזים על ידה את כל התורה כולה. נמצא שהוא מתקרב אל ה' באמצעות הקבלה הקטנה שהוא מקבל על עצמו, כי הוא מקבל אותה על עצמו כדי שממנה יוכל להמשיך הלאה.

אכן הדבר תלוי בכוונת האדם. מי שעושה את הקבלה רק כדי שייקרא הדבר שעשה קבלה, לא תהיה לקבלתו אותו כח סגולי להעלותו ההרה. אבל אם יעשה אותה במחשבה 'שמתוך' קבלה זו יתקדם הלאה, הרי יהיה בה בקבלה זו משום ביטול להקב"ה ובאופן כללי יעשה על ידה עבד לה', וממילא היא תעלה אותו למדרגה הבאה, מאחר שעשה פעולה כללית ביהדותו!

שלב ו'

מחשבה, דיבור ומעשה

כעת ניתנה ראש ונשובה אל הענין שפתחנו בו. בראש השנה יש פרטים רבים, יש תקיעת שופר, יש משפט, יש המלכת הקב"ה באמירת פסוקי המלכיות, 'ידע כל פעול כי אתה פעלתו', יש ברוב עם הדרת מלך, יש סדר שלם. כל הפרטים האלה, הם חלקים שצריכים לפעול בנפשותינו, זה מימין וזה משמאל, כדי להפוך אותנו לעבדים. "כדי שתמליכוני עליכם" פירושו כדי שנהיה עבדים. למה הוא רוצה שנהיה עבדים? כי הוא רוצה שנכיר ונבין שאנו בניו. הוא רוצה שהקרבה האמיתית תתגלה. ודבר זה יכול לקרות רק כשהאדם עושה את השלב שעושה אותו כעין תלמיד לרב. הוא צריך לעשות זאת במחשבה, בדיבור ובמעשה. בדיבור הוא עושה זאת על-ידי אמירת פסוקי המלכיות ועל-ידי תקיעת שופר. ובנוסף לאלה יש את חלק התשובה שהוא כולל גם את המחשבה וגם את המעשה. כל אלה ביחד מביאים את האדם לשנות את מהלכי מחשבתו, להכיר תמיד מה תפקידו בעולם ולזכור את ה'!

המשך בעמוד ו

ראש השנה: בריאה חדשה!

תפקידנו ביום ראש השנה: לבקש ולהתחנן להשי"ת למצוא את הדרך הפרטית בעבודת ה'!

נולדים מחדש בראש השנה!

כן, בשולחן ערוך כתובים היסודות שניתנו בפעם הראשונה, ביום מתן תורתנו, ועכשיו כשהאדם מבקש מהקב"ה שיגלה לו באמצעות התורה מהלך נכון שיאיר לו במצבו הפרטי, אזי מתקיים כתבם על לוח לבך. על לוח לבו נכתבת התורה המיוחדת לו. ואת החלק הזה צריך האדם לעבד. הוא צריך לבקש מהקב"ה: 'ברא אותי מחדש. שלח לי את האור במוחי ובלבי שאדע כדת מה לעשות במצבי שלי - מה העצה שתעזור לי להתקרב ולגלות את האור מתוך החושך!'

להתחיל לחיות. והדבר הזה חוזר על עצמו בכל שנה ושנה. כפי שהמלוכה מתחדשת בכל שנה, כך מתחדשת בכל שנה היכולת לאדם לדעת מה יש לו לעשות, ורק אז הוא נולד מחדש ומתחיל לחיות. כל עוד האדם ממשש בחושך ואין לו מושג אם לעשות כך או כך ועושה מחמת כן טעויות והולך בדרך עקש ופתלתול, אינו חי. הוא חצי מת. הוא תועה כשה אובד. אבל אם הקב"ה עוזר לו והוא מתחיל להבין איך לעבוד אותו באופן שמביא לידי קרבת אלוקים, ומתחיל להרגיש את התענוג של הקירבה האמיתית ושל היות האדם מרכבה לשכינה, אזי הוא מתחיל לחיות, ואז הוא יכול לומר בראש השנה: 'אתה בורא אותי מחדש!'

ב

עזור לי!

הדרך. על זה אנו מבקשים. הבקשה האמיתית שהיהודי מבקש בימים קדושים אלה היא שהקב"ה יאיר לו שיוכל למצוא מהלכים כדת מה לעשות כדי להתקרב. כל אחד, עיקר התפילה ועיקר העצה שיוכל לעזור לו, זה: ראשית, שיידע מהו הדבר החשוב ביותר שהוא צריך לתקן, שנית, איך עושים זאת. הוא מתפלל: 'עזור לי. מהי הדרך? מהיכן מתחילים?'

במצבים קשים. זהו החיים שהקב"ה הוריד לזה העולם. ולכן כשאנו אומרים בראש השנה שהקב"ה בראנו, אנו אומרים שבראנו על-ידי שנתן לנו את היכולת להתקשר אל התורה באופן שנבין מה יש לנו לעשות!

תורה מיוחדת לי

שייכות. ידוע הכלל שיש שישים רבוא אותיות לתורה וכנגדן שישים רבוא נשמות ישראל, היינו שכל יהודי יש לו את המהלך המיוחד לו להגיע על ידו אל ה', ודרכו כלולה ממ"ב מסעות המיוחדות רק לו. ובכן, הקב"ה רוצה שהאדם יקבל שייכות לתורה על-ידי שיראה את הקב"ה מלמדו איך להתמודד עם פרשיותיו. לכל אחד יש פרשיות מיוחדות לפי התקופות השונות בחייו, והאדם צריך שהתורה תדריכנו ותתן לו את הדרך האחת והיחידה שעל ידה יוכל לעבור את קשייו, נסיונותיו, ואת החלקים החשוכים בחייו. התורה יכולה ללמד את האדם בדיוק רב מה הוא צריך לחשוב במצבו, מה הוא צריך לעשות ומה הוא צריך לדבר. אבל האדם צריך לזכות שהתורה תגלה לו!

על כן אנו אומרים שפעם אחת, במתן תורה, התגלה הקב"ה לכל ישראל בבת אחת והולידם מחדש. הוא הפך אותם לכלים להשגת התורה. והמעמד הזה צריך להתקיים שוב. הפעם הראשונה היתה לעשותם כלים ראויים ללימוד התורה. הוא עשה אותם 'ממלכת כהנים וגוי קדוש' כדי שיוכלו להשיג את התורה.

הדרכה פרטית

פרטי. והפעם השניה היא אצל כל אדם לבדו. הוא מבקש מהקב"ה כשהוא מתמודד עם נסיונותיו: 'עזור לי! אין לי מושג מה אני צריך לעשות כאן'. המקרה שלי אינו מופיע בשולחן ערוך. בשולחן ערוך מופיעים כללים והלכות לרוב, אבל במצבי המורכב והמפותל, לא כתוב בדיוק מה לעשות. אכן

בתפילת ראש השנה אנו אומרים "זה היום תחילת מעשיך", ופירושו שהאדם נברא בראש חודש תשרי. וכידוע, העולם נברא בכ"ה אלול והיום השישי הוא בא' תשרי, אז נברא האדם, וכל זה למאן דאמר בתשרי נברא העולם.

יום הולדת. ואיתא בדרשות חתם סופר שכאשר האדם מקבל הבנה חדשה בעבודת ה', זהו יום ההולדת שלו. פירושו של דבר שזה שהאדם קיבל הבנה חדשה בהתקרבות אל ה', תופס מקום הרבה יותר גדול מהיום שבו יצא מבטן אמו. הולדת גופו היא דבר אחד, התחלה טובה. אך כשמוחו, שהוא כלי לנשמתו, זכה להשיג תורה באופן שיעזור לו להתקרב אל בוראו, הוא הרבה יותר ראוי להיחשב כתחילה מעשיו של הקב"ה. יום ההולדת!

א

לחיות חיים מהותיים

קבלת התורה. הנה בתפילת מוסף של ראש השנה, כשמדברים על בריאת האדם, אומרים פסוקים רבים של מתן תורה. אכן כן, בראש השנה מקדישים חלק גדול מהתפילה למתן תורה. הן ב'זכרונות' מדברים על מתן תורה - "אתה גלית בענן כבודך". והן ב'שופרות', שם אומרים "וקול שופר חזק מאוד". מדברים הרבה על מתן תורה, כי מתן תורה, גרם ליהודי להיוולד מחדש. מעתה אינו כבעל חי. במתן תורה הוא נחשב כנולד מחדש, כי אז הוא התחיל להתלמד איך לחיות ולקבל חיים!

מהות. אדם נברא כדי לחיות, לא סתם חיים טכניים, אלא לחיות חיים מהותיים. ועל זה אנו מבקשים "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים". ואיך מקבלים חיים? חיים מקבלים כאשר הקב"ה מוריד לעולם מהלך שכל בחור, שכל אברך, שכל אדם, יוכל למצוא דרך להתקרב אליו, שכל אדם יוכל למצוא דרך להבין מה יש לו לעשות, ואיך להתמודד

למעשה - בהבנה!

למעשה

כשתופס לו לאדם לפעמים איזה רגע קשה בתוך הימים הקדושים עצמם, ולא דווקא מחמת איזה נסיון מפחיד, אלא כל נסיון הבא ממשיכת החומר, כגון בימי הסליחות, הוא מוצא שהוא עייף מדי או שאין זה מסתדר לו עם סדר יומו, ורוצה לוותר. או בראש השנה, הוא ציפה וקיווה שיהיה כל-כך נלהב, והנה באחד מימי ראש השנה, הוא מרגיש עייף ורגליו כואבות, ומוצא את עצמו מסתכל ללא הרף על השעון. זה לא החמימות שדימה לעצמו. אך הוא חוזר וניעור. הוא מתחיל להתנדנד שוב ולכוון בתפילה בהניחו את אצבעו על המילים!

בהבנה

הנה ברגע זה הוא מחדש את הבריאה. אתה רואה שהיה כאן חושך, והוא מגיע ומתחיל להחדיר אור עם כל הכוח! הוא עושה החייה!

אין יותר מאיר מאדם זה שנלחם עם עצמו ומבקש מה' כי הוא ידע שבכוחות עצמו אין לו תקוה להצלח! אין יותר מאיר מזה!

האדם וניסיונותיו

הבינואלמורה: עם בקשה זו, עם ויכוח זה שאתה מנהל - אתה מנצח את המלאך! כאן יש ויכוח בין אור לחושך, ואתה מגביר את האור ומחזיריו במקום החושך, במקום זה שאינך מצליח, במקום זה שכל-כך צר לך. הדבר הזה לא קיים למעלה בשמים. זוהי התשובה למלאכים!

ואילו היה הקב"ה מלמד לכל יהודי תורה, היו ידיעות התורה מתיישבות אצל היהודי תיכף ומיד באופן ממילא. אבל אילו היה כך, הייתה השאלה עומדת בתוקפה: איזו מעלה יש לך על פני המלאך? אתה יכול ללמוד תורה והוא יכול ללמוד תורה! כשהמלאך לומד תורה, הוא קונה אותה תיכף ומיד, ואף אתה כשאתה לומד תורה, כל מה שאתה לומד נחרט בזכרוןך לנצח וחודר את לבך מצד לצד. במה אתה שונה מהמלאך? ואם אינך שונה, מדוע באמת צריך לגרום כזה צער וכזו ירידה לתורה הקדושה ולהביאה עד למטה?

נלחם. אכן דווקא מפני שלא הולך בפעם הראשונה, דווקא מפני ששוכחים את התלמוד, הוריד הקב"ה את התורה לזה העולם. כשאתה רואה אברך נרדם באמצע לימודו, וקם לשתוף את פניו ונשאר ללמוד בעמידה, אתה רואה אדם שמנסה להחזיר אור במקום חשוך. והאדם עם ניסיונותיו... הוא מנסה להחזיר אמונה בלבו ואין עולה בידו. הוא מנסה עוד פעם. הוא אומר לעצמו שוב ושוב: 'לא זהו מהלך המחשבה הנכון, אלא זה...' הוא נלחם עם עצמו - 'אסור לחשוב כך, כי זה מביא לידי עצבות...' לא נכון! הקב"ה הוא 'כן' טוב ומטיב, אע"פ שאיני רואה. זה טוב, והטוב יהיה טוב הנגלה. איני יודע איך, אבל בטוח שאזכה לאור... כשהוא נלחם עם עצמו, הוא מקיים את תכלית הבריאה!

הבינו: בספרי החסידות מביאים מספרי הקבלה שבכל שנה חוזר ונשנה הוויכוח עם המלאכים. המלאכים שואלים מהקב"ה: "ישראל הרי עתידים לחטוא, מדוע אתה מחדש שוב את הבריאה?" הקטרוג, הדינא קשיא, הצורך להמתיק את הדינים כל שנה מחדש, הוא מפני שהקב"ה הולך לחדש שוב את הבריאה, ושוב מתקיים הדין ודברים - 'האם זה כדאי?'

הבינו: ומה האמת? מדוע למעשה הקב"ה מביא את התורה לבני ישראל הגם שהם נמצאים עמוק בתוך הגלות, בעולם מגושם שהולך ומתגשם מיום ליום (הכל על פי ה', כי מתחילת הבריאה ידע שכן יהיה וסידר את הבריאה על פי זה)? ומדוע למעשה הקב"ה מחדש שוב את הבריאה?

ואלמורה: התשובה היא: בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראת ראשית, כי אנו בני ישראל יכולים לקיים את התורה באופן יותר נעלה מהמלאכים.

הבינו: באיזה פרט אנו נעלים מהמלאכים? באיזו טענה אנו מנצחים את הוויכוח?

ואלמורה: התשובה היא: כשמגיע לחלק זה האחרון שבו האדם נלחם עם עצמו. הוא אינו מבין. הוא מתמודד עכשיו עם יסורי איוב, ומנסה להתחזק באמונה, ואומר: 'כבר שמעתי את כל הדברים. כבר שמעתי את דברי החיזוק האלה עשר פעמים, ואני יכול לומר לך אותם מתוך שנותי. אבל מה אעשה אינם מנחמים אותי. הם נמצאים במוחי ואינך מצליחים לחלחל ללבי ולשמח אותי עד שאוכל להודות על הרעה כשם שמברכים על הטובה'. והוא מבקש מהקב"ה בתחנונים: 'רבונו של עולם! עזור לי שהתורה תחלחל ותחדור ללבי. שהתורה לא תישאר מבחוץ, אלא תיכנס פנימה ואחיה ממנה!'

והקב"ה רוצה ליתן זאת לאדם. הוא רוצה לברוא אותך מחדש. הקב"ה נתן לך שנים של פרשיות ונסיונות וכלים, ועכשיו הוא רוצה להשפיע בתוכם את אור חכמת התורה, כדי שתדע מה יש לך לעשות. אבל הקב"ה רוצה שנבקש על זה, שנבין שאנו עומדים למשפט. אנו מבקשים זכרנו לחיים. תכניס בי חיים. תחזיר במוחי מהלך להבין איך לעבודך באמת!

עצה ותבונה. רק הקב"ה יכול לחדש לאדם את ההבנה שלא יהיה בעל גאווה. אלמלא הקב"ה בעזרו, אין יכול לו. ידוע שכאשר שאלו את הבעל שם טוב הק' זיע"א מי ימלא את מקומו לאחר הסתלקותו, אמר: 'תלכו לשאול מגדולים וצדיקים למי יש עצה לגאווה. מי שיתן עצה, לא הוא ימלא את מקומו. רק מי שיענה ויאמר 'אין עצה ואין תבונה', ואין אלא להרבות על זה בתפילה, אותו תכתירו לאלוף לראשכם! אין לנו מהלך להצליח בעבודת ה', רק אם הקב"ה בכבודו ובעצמו יאיר אותו בליבנו. והקב"ה רוצה לעשות זאת. הוא רוצה להחזיר באדם אור של תורה המדבר אליו לפי תכונותיו וכישרונותיו ולפי עברו!

1

יהודי יותר ממלאך

ובהגיענו לימים האלה, אנו מתחננים על נפשותינו, והקב"ה עוזר. הקב"ה עוזר לכל יהודי בכל מצב. ולא זו בלבד, אלא שמחה עצומה יש לו להביא לאדם את החלק האחרון, החלק שאינו קיים אצל המלאכים. מדוע הוריד הקב"ה את התורה לעולם הזה? כי בחלק האחרון, בו נמצא חידושו של האדם על פני המלאך.

משינוי קטן ל - - - שינוי גדול!

ידוע הכלל הנקרא בשם ה' צלך (הוא בקדושת לוי פרשת בשלח בשם הבעש"ט הק' וכבר נמצא כן במדרש), האומר שכפי שהאדם מונהג, כך מונהגים עמו מלמעלה. כלל גדול הוא. המתנהג במדת החסד, אף מן השמים מתנהגים עמו במדת החסד, כמואמר חז"ל (שבת קנ"א, ב) כל המרחם על הבריות, מרחמין עליו מן השמים. מזה כנגד מזה. כשהאדם מונהג במהלך מסוים, הוא מעורר בשמים הנהגה זו.

והנה הדבר מצוי מאוד שהאדם מנסה לעשות איזה שינוי בחייו, הוא מקבל קבלה ומחליט החלטה, ואין עולה בידו. וחבירו אומר לו: "אתה יודע מדוע אינך מצליח? כי אתה מקבל קבלות גדולות מדי. החלטת לקום לפנות בוקר, והכנת לך שמונה עשרה שעונים מעוררים לארבע לפנות בוקר. לא רצית לשמוע ממשוהו אחר. ארבע זה ארבע. כמו בשנים קדמוניות. יום אחד זה עבד לך. ביום השני כבר היתה לך איזו פרשה עם חתונה, והנה מצאת את עצמך נלחם עם הזמן השני של ק"ש. זוהי טעותך. תעשה לך קבלה לקום בשש וחצי, או בשבע, ותראה שתוכל לעמוד בזה". והאדם חושב לעצמו שחבירו בעל העצה מן הסתם שמע את העצה או מהמשגיח שלו בשיבה קטנה או מהמלמד בכיתה ה', כי אין צורך להיות חכם גדול כדי להבין שאם רוצים שהקבלה תחזיק זמן, היא צריכה להיות מדודה. הוא אינו מבין שיש בעצה זו דבר עמוק בהרבה. הקב"ה רוצה שתהיה לו היכולת לצמצם את התורה לך, ולהראות שהתורה יכולה להיות מובנת ונלמדת ומתקיימת על-ידי כל סוג של יהודי בכל דרגה שהיא, וכדי שתתעורר דרגה זו בתורה שיוכלו להסבירה גם לך, צריך אתה מצדך לעשות צמצומים לתורה. משהו הרי מתחולל כאן. זה לא דבר של מה בכך. כשהאדם נלחם עם הרגל שיש לו, אין זה מצב חיצוני. נערכת כאן מלחמה בין הקדושה להיפך הקדושה, ובמלחמה כמו במלחמה, צריך לבוא בתחבולות ולהתנהל בשום שכל. 'האור החיים' הק' כתב על הפסוק (סוף שופטים) וקראת אליה לשלום שכאשר האדם רוצה לערוך מלחמה, עליו לעשות איזה דבר שהגוף לא יתנגד לו. התיישב לאסירת שלום עם הגוף ואמור לו: "בא נעשה משה ומתן. אני אתן קצת ואתה תתן קצת".

פתחו לי פתח...

ה'אור החיים' הק' אומר: תבין שלא מדובר כאן במשחק. אתה בא להלחם עם הסטרא אחרא. עד עכשיו הוא היה כאן בעל הבית ועכשיו אתה בא לבקוע לתוך שטחו. אתה חושב שהפחת אותו עם השעון המעורר החדש שלך? הוא אינו רוצה שתקום מוקדם. אתה רוצה - הוא אינו רוצה. לקחת לך חבר ללמוד אתו בחברותא מקצוע בתורה. זה מה שאתה אומר. יש כאן מישהו אחר שאינו מוכן למסור לך את העולם הזה. הוא רוצה שהעולם הזה יהיה מקום שעושים בו עבירות, מקום שמבלים בו את הזמן, ואתה רוצה לחזור לתוך שטחו וללמוד שם בחברותא ובקול! פשוט שיתקע לך רגליים מכל הצדדים. מדובר במלחמה רצינית.

אכן כדי להצליח, מוכרח האדם לקחת את שאיפותיו ולבחון את הקבלות שהוא עושה. הוא הולך לחדש כאן את הבריאה. הוא לעשות כאן דבר נפלא ביותר. כשהאדם מצדו מחשב שקבלתו לא יתנגד יותר מדי עם הרגלו הקודם ושיוכל לקיימה גם בערב שבת ושבת וגם כשיהיה עייף קצת, ולכן הוא מקבל קבלה שאינה לקויה מעולם הדמיון, אלא היא במדרגה אחת מעל זו שהוא עומד עליה עכשיו, הוא מעורר בזה משהו. הוא נחשב עכשיו בא ליטרה בעצם זה שהוא מתבונן לראות מה יוכל להחזיק עכשיו, כי הוא מגלה דעתו שהוא לא סתם הולך אחר ההרגש שלו, אלא הוא מחשב הלכה למעשה לראות במה יוכל לעמוד.

זה מה שהקב"ה אומר: "פתחו לי פתח כחודו של מחט". אתם יודעים למה? כי אני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. אתה מסתכל רק על החלק ש'אתה' עושה. אינך מבין שזה אלוקות. הינך מבין שהתורה היא דבר גבוה וצריך רק לעורר אותה מלמטה. וכשמעוררים אותה, מעיינותיה נפתחים. האדם מתקדם עוד קצת ועוד קצת, עוד פעם עושה את הדבר הנכון ועוד פעם עושה את הדבר הנכון, ופתאום הוא מוצא את עצמו מדבר אחרת ומתנהג אחרת. כשהאדם מבין זאת, לבו מתחזק לעבודת ה'!

אור וחושך בימים הנוראים

תפילה. והדבר הזה יכול לבוא רק על-ידי תפילה, כי אם אין הקב"ה עוזר, אי אפשר לעשות חידוש כזה, כי נס בתוך נס הוא להחדיר את אורו של הקב"ה בלב. כשעומדים ומבקשים מהקב"ה שיביא את החלק האחרון, בזה גופא מחדשים את הבריאה! וכשתופס לו לאדם לפעמים איזה רגע קשה בתוך הימים הקדושים עצמם. ולאו דווקא מחמת איזה נסיון מפחיד, אלא כל נסיון הבא ממשיכת החומר. כגון בימי הסליחות, הוא מוצא שהוא עייף מדי או שאין זה מסתדר לו עם סדר יומו, ורוצה לוותר. או בראש השנה, הוא ציפה וקיווה שיהיה כל-כך נלהב, והנה באחד מימי ראש השנה, הוא מרגיש עייף ורגליו כואבות, ומוצא את עצמו מסתכל ללא הרף על השעון. זה לא החמימות שדימה לעצמו. אך הוא חוזר וניעור. הוא מתחיל להתנדנד שוב ולכוון בתפילה בהניחו את אצבעו על המילים, הנה ברגע זה הוא מחדש את הבריאה. אתה רואה שהיה כאן חושך, והוא מגיע ומתחיל להחדיר אור עם כל הכוח. הוא עושה החייה.

חידוש. אין יותר מאיר מאדם זה שנלחם עם עצמו ומבקש מה' כי הוא יודע שבכוחות עצמו אין לו תקוה להצליח. אין יותר מאיר מזה. וצריך לדעת, כשאומרים שבראש השנה כולם עומדים למשפט, זקנים עם נערים, רשעים עם צדיקים,

אחד מהיסודות שצריך להבין היטב, הוא רחמנותו של הקב"ה. כל אחד עומד למשפט, כל אחד בלי יוצא מן הכלל. למה הוא עומד למשפט? כי הקב"ה רוצה לתת חיים לכל אחד. הוא רוצה שתהיה לו האפשרות לצמצם את התורה וללמוד גם במקום שהוא חידוש, כי כך התכלית מתקיימת יותר!

קידוש ה' בשמים

הרי חושך. אם יש מי שלדאבון לב נפל ביצרים חשוכים. זה בינו לבין קונו. אף אחד אינו יודע, אבל הוא עצמו יודע היטב היכן הוא. הוא יודע היטב באיזה 'הרי חושך' הוא חי. ואינו מכיר את הדרך החוצה. בוודאי היה רוצה. לבו נקרע. בפרט עכשיו שאנו עומדים בימים הקדושים. איך יוצאים מזה? הוא כבר החליט מאה פעמים וכבר התפלל מאה פעמים. את הדרך החוצה עדיין לא מצא.

נחת רוח. כמה נחת רוח יש לו להקב"ה שהוא יכול להראות למלאכים: 'ראו! לתורה יש מהלך לעזור לאנשים כאלה ששקעו בתוך הקליפה!' איזה קידוש ה' נעשה בזה בקרב המלאכים. הוא אומר להם: 'אתם בעצמכם לא הבנתם מספיק את כח התורה. לא האמנתם שהתורה יכולה להגיע ולעזור לאדם שכל-כך הסתבך'. יהודי זה בתוך מצבו, כשרק ידע שהקב"ה מחכה שיבקש ממנו שוב מתוך כזה ביטול... שיאמר תהלים, פרק אחר פרק, ספר אחר ספר, עד הסוף, ויבקש: 'רבונו של עולם!! תן לי חיים. עכשיו אני חי. אני מאמין, רבונו של עולם, שיש דרך בשבילי. אתה יכול לחתור חתירה מתחת כסא כבודך גם בשבילי, ולא רק מפני שאני מבקש

בכזו חמימות ולא רק מפני שאני כה שבור, אלא מפני שזוהי מהות התורה, כי התורה היא ללא גבול ויכולה להגיע לכל מצב!

סוף דבר

אלוקות. אכן כן, גדלותה של התורה הוא שהיא אלוקות. היא הקב"ה בעצמו, והקב"ה מגיע לכל מקום. אבל הקב"ה מחכה לאדם שיגלה זאת בתפילתו ובביטולו, שיגלה שהקב"ה יכול להאיר בתורתו את המקומות החשוכים ביותר. כשהאדם עושה כן, ומאמין בזה, ומתפלל ובוכה להקב"ה, איזה קידוש ה' זה עושה. הקב"ה אומר למלאכים: "אתם שואלים למה נתתי את התורה לישראל? לא הבנתם! לעולם לא היתה התורה מקבלת כאלה ציצים ופרחים אילו היתה נשארת למעלה בשמים. לעולם לא הייתם משיגים איזה אור יש בתורה".

הבנה. ואזי כשהאדם מבקש מהקב"ה ואינו מרפה. עוד פעם הוא מבקש ועוד פעם, בכל עת ובכל זמן - הקב"ה לא ישיב את פניו ריקם. והאדם יראה שלבו נפתח והנה הוא זוכה להבנה חדשה בתורה, למהלך חדש איך להנצל מיצרו. הוא ירגיש שהוא נברא מחדש, כדברי ה'חתם סופר'. אתה קדוש יושב תהלות ישראל. הוזהר והעדינות של תפילת היהודי מתוך ביטול והכנעה להינצל מהיצר הרע, מביאה נחת רוח גדולה ועצומה לשכינה הקדושה. יעזור השי"ת שבאמת נוכל להתפלל נכונה ולפעול למען נפשותנו לעבדו עבודה תמה ולזכות לחיים אמיתיים ממלך חפץ בחיים.

בספר החיים

מתוך החיים: האדם מבקש מהקב"ה כשהוא מתמודד עם נסיונותיו: 'עזור לי! אין לי מושג מה אני צריך לעשות כאן'. המקרה שלי אינו מופיע בשולחן ערוך. בשולחן ערוך מופיעים כללים והלכות לרוב, אבל במצבי המורכב והמפותל, לא כתוב בדיוק מה לעשות.

הבנה לחיים: אכן כן, בשולחן ערוך כתובים היסודות שניתנו בפעם הראשונה, ביום מתן תורתנו, ועכשיו מבקש מהקב"ה שיגלה לו באמצעות התורה מהלך נכון שיאיר לו במצבו הפרטי, אזי מתקיים כתבם על לוח לבך. על לוח לבו נכתבת התורה המיוחדת לו. ואת החלק הזה צריך האדם לעבד. הוא צריך לבקש מהקב"ה: 'ברא אותי מחדש. שלח לי את האור במוחי ובלבי שאדע כדת מזה לעשות במצבי שלי - מה העצה שתעזור לי להתקרב ולגלות את האור מתוך החושך!'

סוד המשפט

זהו סוד המשפט של ראש השנה. הקב"ה מעורר את כל בני ישראל מכל קצוי תבל ואומר להם: "בואו ותעשו עצמכם עבדים, בטלו רצונכם מפני רצוני". תכלית האדם היא שיוכר במשך כל היום בכל ימות השנה שהוא עבד, אבל הוא צריך ללכת לאט, לכן הוא מקבל עוד ראש השנה ועוד ראש השנה. השופר מזכיר לו, אמירת פסוקי המלכיות מזכירה לו, ואף הוא עצמו נותן לזה לחדור אל נפשו. אין לזה גבול, כי אין זה נמדד בשעות בלבד, אלא גם במדת התבטלותו בתוך השעות הקיימות.

אך הדרך להגיע לזה היא על-ידי השאיפה שהקב"ה יעזור לו להתקדם הרבה ולהגיע רחוק. וכאמור, בתחילה יעשה פעולות קטנות של עבודת, פעולות בתחום שכבר יש לו שייכות אליו, לעשותו עם יותר כוונה ויותר חיות והתלהבות. כשהאדם יודע שהמדרגה הראשונה תביאנו אל השנייה, ויודע יחד עם כן שהוא צריך שהקב"ה יסייע לו כי אלמלא הקב"ה בעזרו אין יכול לו, והוא באמת מבקש ממנו שייסייע לו, הקב"ה מסייע לו להגיע אל ההשגה!

קצת ישן, קצת התחזק. חיים כאלה אינם התכלית. חייבת להיווצר קרבה נפלאה, אשר זוהי תכלית בריאת העולם - ולדבקה בו!

מעמיד הקב"ה לאדם ראש השנה שבו יתבונן ויבין שהוא צריך לשנות את מהלך מחשבתו. מעתה הוא צריך לחשוב כל היום על הרבונו של עולם, ועל כל צעד ושעל עליו לבקש מהקב"ה שיצליח את דרכו. הלא זוהי היהדות הטהורה! האדם מתרגל לבקש מה' ולהודות לו על כל צעד ושעל. כשהוא אוכל, הוא מודה לו בשפתו. תודה לך ה' שנתתי לי להשביע את רעבוני. הלוואי שזה היה קורה אצלנו. לצערנו, יש שהאדם מברך ברכת המזון עם כל הכוונות, אך שוכח להודות לה'. ברכתו היתה עם חשבונות וגמטריאות וחסר היה בה השפה האישית להכיר בטובתו של הקב"ה ולהודות לו מקרב לב.

כשיבין האדם שזוהי התכלית, יגיע כל שנה להבנה חדשה בראש השנה, כי אין גבול לעומק ההכרה בבחינת בן ובבחינת עבד, והקב"ה רוצה שבמשך השנה יחיה האדם עם ההשגה שקיבל בראש השנה, ואז כשיגיע שוב ראש השנה, יגיע להשגה חדשה!

שלב ז'

קומה על גבי קומה

ובענין זה צריך לדעת, כשהקב"ה צוה אותנו לומר בכל שנה ושנה סדר מלכיות 'כדי שתמליכוני עליכם', אין זו תכלית שכל שנה מתחילים ואח"כ במשך השנה שוכחים ואח"כ חוזרים ונזכרים במה שכבר נשכח, כי באופן זה נשאר האדם תמיד באותה מדרגה! לא בזה חפץ הקב"ה! הקב"ה רוצה שהאדם יגיע לראש השנה ויתבונן: 'אני יכול לחיות חיים שטחיים. חיים שטחיים אינם התכלית. כלומר, אע"פ שאני לומד ומתפלל, אם אני מרגיש קרבת אלוקים, אני ממלא את תפקידי בעולם!'. והקב"ה מכריח את האדם לדעת זאת, לפעמים על-ידי 'מין מקרבת' ולפעמים על-ידי 'שמאל דוחה'. הקב"ה עוצר את האדם ממרוצתו שלא יוכל לעבור את שנות חייו ולהפסיד את הנקודה העיקרית. טוב ומטיב הוא ואינו נותן לו לחיות את החיים כפי שהם ולגלות לאחר מאה ועשרים שבכלל לא קלט את התכלית. הוא הסתובב סחור סחור, קצת למד, קצת קיים מצוות,

"וידע כל פעול" – לא רק תפילה, אלא שליחות!

הניגון שנוגד בבית החולים – ומהדהד עד היום!

תפקידנו בעת הזאת – לדורי דורות!

מעשה

הגאון רבי שמואל הכהן רחובסקי זצ"ל, שעמד בראשות כולל קדשים בעיר העתיקה בירושלים, סיפר, שפגש פעם יהודי זקן שזכה בתור בחור לשמש את ה'חפץ חיים' זצ"ל. ביקש ר' שמואל לשמוע מכלי ראשון משהו שראה אצל ה'חפץ חיים', כדי ללמוד ממנו ארחות חיים.

סיפר אותו יהודי: "זכיתי לשמש את ה'חפץ חיים' ואף לישון עמו באותו חדר, כשכבר היה זקן מופלג. באחד הלילות, והיה זה קרוב לראש השנה, אני שומע באמצע הלילה שה'חפץ חיים' קם משנתו נוטל את ידיו ומתחיל להתלבש בכוחות עצמו. היה זה הרבה לפני שהאיר השחר, ואני חפצתי להמשיך לישון, עשיתי עצמי כישן וניסיתי להירדם. אך ה'חפץ חיים' הרגישי שאני ער, הוא קרב אל מיטתי ושאלני חרש "האם אתה ער?" הנהנתי בראשי לחיוב, וה'חפץ חיים' ביקש ממני "אם כן בוא נלמד יחד, אני רוצה ללמוד ליתר, לשמע בקשתו מיהרתי לקום ולהתלבש, אמרתי ברכות ובאתי לחדר הלימוד. ה'חפץ חיים' הוציא מהארון גמרא מסכת ערכין, פתח בדף י' עמוד ב', והחל ללמוד עמי את הסוגיא של זמני אמירת ההלל.

שם מקשה הגמרא: "ראש השנה ויום הכפורים דאיקרו מועד ואיקדוש בעשיית מלאכה לימא – שיאמרו ההלל!" ומתרצת הגמרא: משום דר' אבהו, דאמר רבי אבהו: אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: "רבונו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים?" אמר להן: "אפשר מלך יושב על כסא הדין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שירה לפניו?" לאמור, ראש השנה ויום כיפור זה זמן מתוח ולכן אי אפשר לומר שירה!

כאן נעצר ה'חפץ חיים' ושאלני: הרי 'ספרי מתים' לא משמע ספר ריק שכותבים בו מי שהולך למות, אלא משמע ספר שרשומים בו המתים שכבר מתו. ולכאורה יש להבין למה פותחים את ספרי המתים? בשלמא את ספרי החיים צריך להוציא כדי לשפוט כל אדם מה יהיה איתו בשנה החדשה, אבל מתים, הרי כבר נגמר גזר דינם מזמן?

הוא מוסיף לה והוא מפרק לה, כי אמנם דין חדש דנים את המתים כל שנה! והקדים לבאר לי שיש שני סוגי מצוות, יש מצוה שמצד עצמה היא גדולה, כגון שבת ששקולה כנגד כל המצוות, או מצוות אחרות שהתורה מעידה שהן כוללות הרבה מצוות, וכגון כיבוד אב ואם שכתוב במדרש (דברים רבה ו, ב) שהיא חמורה שבחמורות. באלו המצוות עצמה גדולה, אבל היא לא דווקא עושה פירות שימשיכו הלאה. לעומת זאת, יש מצוות שמצד עצמן הן קטנות, כענין שכתוב (עקב ז, יב) "והיה עקב" ופירש רש"י בשם חז"ל שהכוונה ל'מצוות קלות שאדם דש בעקביו', אבל יש למצוות אלו פירות ופירי פירות, תוצאות שממשיכים ולא נגמרים.

נקח לדוגמא בעלמא, אדם שאוסף לביתו אחד מאלפי הנשמות שצריך

למעשה – בהבנה!

למעשה

לדוגמא בעלמא, אדם שאוסף לביתו אחד מאלפי הנשמות שצריך להציל ולדאוג להם, מאיזה סיבה שהיא. אדם זה מכניס אותו לבית, מגדלו מטפחו ומחנך אותו, עד שהוא מתחנך ומקים משפחה!

בהבנה

זה לא רק המצוה של השנים הללו שהוא בביטו, אלא הבית שיקים וכל הדורות שיצאו ממנו הכל נזקף לזכות מיטיבו ואיש חסדו, וכך המצוות נכפלות. לפעמים אותו בחור פותח ישיבה של מאתים בחורים, וכל הזכויות הכבירות של הישיבה נוקפות גם הן לאותו אדם שגידלו. נמצא שמי שגידלו לוקח חלק בשכר עוד שנים רבות אחר כך!

להציל ולדאוג להם, מאיזה סיבה שהיא. אדם זה מכניס אותו לבית, מגדלו מטפחו ומחנך אותו, עד שהוא מתחנך ומקים משפחה. זה לא רק המצוה של השנים הללו שהוא בביטו, אלא הבית שיקים וכל הדורות שיצאו ממנו הכל נזקף לזכות מיטיבו ואיש חסדו, וכך המצוות נכפלות. לפעמים אותו בחור פותח ישיבה של מאתים בחורים, וכל הזכויות הכבירות של הישיבה נוקפות גם הן לאותו אדם שגידלו. נמצא שמי שגידלו לוקח חלק בשכר עוד שנים רבות אחר כך!

לכן פותחים כל שנה מחדש את הספרי מתים, כדי לתת להם עוד שכר, כי בשנה שחלפה נוספו להם עוד הרבה זכויות, אז צריך שוב לתת להם שכר. ולדאבון לב זה יכול גם להיות להיפך, כגון מי שכתב ספרי מיונות, או הפיץ רעיונות פסולים, שיכול להיות ששנים רבות אחר כך מישוהו ירד מן הדרך בעקבות כך, אז פותחים את הספרי מתים ובודקים מה קרה בעקבות מעשיו בשנה זו!

כך הסביר לי החפץ חיים" סיים רבי שמואל.

הבנה למעשה

הנה הבנה זו הבנה חזקה ותובעת מאוד, שאדם צריך לקחת אחריות על תוצאות המעשים שלו, ולבחון כל דבר עם ראייה רחוקה. והבנה זו מרחיבה ומבהירה את ענין הבקשה שאנו מבקשים בתפילות ראש השנה "וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יציר כי אתה יצרתו", שאנו מבקשים ומייחלים שכל נברא ידע שאתה ה' פעלתו ויבין כל יציר שאתה ה' יצרתו. וזה יכול לקרות על ידי תוצאות המעשים שלנו!

כי לכאורה על פי פשוטות קשה להבין את תוכן הבקשה הזו, וכשנבחון נראה שזה תמוה קצת.

עומד יהודי ואומר לרבש"ע: יש לי בקשה, הייתי רוצה אם שייך שתעשה שכל הנבראים ידעו שיש בורא לעולם... הרי הקב"ה יכול לומר לו: 'אם אתה חפץ בכך, אדרבה, תלך ותעשה משהו בענין!' כי הרי בוודאי גם הקב"ה חפץ בכך, אלא שכדי שתהיה בחירה הוא ברא את העולם בהסתר, והשאר רק דרגה מסוימת של גילוי בדיוק רב, כדי שמי שיתבונן ויחפוץ בטוב יוכל להגיע להכרת השם, ומי שירצה לחטוא יוכל לעשות זאת.

ובתוך ההסתר הזה נתן לנו הקב"ה את התורה, שהיא מאירה לנו את האמת שיש בורא לעולם. ויש גם את הדרך של התבוננות בנפלאות הבריאה כדי להכריח שיש בורא לעולם. אך על כל פנים הקב"ה ברא את העולם בכזה מהלך של הסתר, ומה יש מזה שיהודי עומד בבית מדרש ומתפלל ומשתוקק הלוואי שכך יהיה, מה הפשט בבקשה הזו?!

אמנם, התשובה היא פשוטה. היות שכל יהודי קיבל תפקיד, שבתור נברא עליו לפרסם את האלוקות בעולם, לכן על אף שהבריאה היא כפי שהקב"ה

עשה בדיוק, בכל זאת עליו לומר "ישמחו וירננו לאומים" (תהלים סז, ה), ולבקש על פרסום שמו יתברך בעולם. כי זה התפקיד של יהודי, וכשהוא עומד ומבקש בראש השנה 'ידע כל פעול', מונח בזה שמבקש שהוא עצמו יזכה לעשות את התפקיד שלו. ובדיוק כמו שהוא מבקש בר"ה שיזכה לחיים, כך הוא מבקש שיוכל למלא את השליחות שלו ב'ידע כל פעול', כי לכל יהודי יש תפקיד כזה!

לדורי דורות

והדרך שלו לעשות זאת, זה בעבודת ה' ובישרות שלו, שמאירים כלפי חוץ שיש בורא לעולם. וכפי שאמרנו חז"ל (יומא פו, א) על הפסוק "ואהבת את ה' אלוהיך" (דברים ו, ה), שיהא שם שמים מתאהב על ידך. שכשיסתכלו עליך יראו שיש בורא לעולם ויאהבוהו. בדורות עברו היה מצוי בקרב אומות העולם, וגם היום יש עוד במרוקו מעט מהתרבות הזו, שכאשר הם רואים יהודי קדוש וצדיק, הם משתחווים, הם רואים בו איש אלוהי, הגוי רואה ביהודי שיש בורא לעולם.

וזה פשר הבקשה שיהודי מבקש 'ידע כל פעול' כי אתה פעלתו, שמכיון שהוא נברא לתכלית זו, לכן מבקש שהוא עצמו יידע בצורה חזקה את מציאות ה' בעולם, עד שזה יעלה בו על גדולתו וישפך ממנו גם לאחרים. וזה מה שאומרים חז"ל (ר"ה טז, א), "אמר הקב"ה, אמרו לפני בראש השנה מלכיות - כדי שתמליכוני עליכם", שתהיה מלכותו ניכרת בנו עד שגם אחרים ידעו ויכירו בכך!

וזה מה שאמר החפץ חיים' לאותו בחור, כשאתה רוצה להבין כמה אדם צריך לרצות לעשות את השליחות של פרסום שמו יתברך בעולם, תתבונן מה הכוח שיש לזה לדורי דורות. כל אחד שרוצה יכול לפרסם אלוקותו יתברך בעולם בדרך שלו, זה יכול להיות בעשיית מצוות ומעשים טובים, לעזור למישהו וכד'. ויש לזה תוצאות לא רק בדור הזה, אלא זה משאיר בעולם רושם דקדושה, לו ולאחרים, להתגבר על הנסיונות, ולהכיר שיש בורא לעולם. ולכן גם שנים אחר כך כשפותחים את הספרי מתיים, רואים שיש מי שעובד את ה' בזכותך וזה מוסיף לך זכויות!

ה'חפץ חיים' עצמו הביא דוגמא לדבר את 'הרמב"ם', שהוא חיבר את חיבורו ה'יד החזקה' בשעתו, ועד היום הוא מקבל שכר על מה שאנו לומדים את חיבורו. וכך זה גם בכל ספר הלכה או מוסר, שמה שאנו מתייגעים ומתחזקים בחובות הלבבות או בספר חסידות וכדומה, נזקף הכל לזכות מחבר הספר. וזה מה שאמרנו חז"ל (יבמות צז, א) שתלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר, ואמרו שם שעל זה ביקש דוד המלך ע"ה "אגורה באהלך עולמים" (תהלים סא, ה), שהכוחות שלו ימשיכו, ויוכלו בכל הדורות להתחמם ולהתעורר באמירת תהלים. וכן הוא אצל כל אחד בתפקיד ובשליחות שלו, במצב שהוא נמצא!

מעשה

יש ניגון ידוע של הרבי מפיטסבורג זיע"א [שנלב"ע בחודש תשרי תשפ"א] על המילים 'ידע כל פעול' כי אתה פעלתו, הוא הלחין את הניגון בראש השנה תשנ"ח. הייתה לו אז בת קטנה כבת חמש שחלתה ל"ע, והייתה נתונה בין חיים למוות, הוא ידע שהמצב קשה מאוד, ועל כן היה סמוך למיטתה כמעט כל הזמן. אך הנה מגיע ראש השנה, וזה חל בימי חמישי ושישי ותיכף אח"כ שבת, ושם בבית חולים לא היה כלל בית כנסת, על כן בלית ברירה עזב את

הבית חולים ונסע למקום שיש מנין להתפלל. במשך שלושת הימים לא ידע כלל מה מצבה של בתו, והשתדל להתחזק באמונה ולהסיח דעתו מהמתח והחרדה לשלומה.

בשבת לפני תפילת מנחה אמר למקורבו, שהוא התבונן וחשב לעצמו, "הרי התפקיד שלי בתור אבא זה לחנך את הבת הזו שתדע שיש בורא לעולם, כפי ההשגה שלה וכפי המצב שלה, ובדבר זה הרי אני מרגיש שהצלחתי בזה, עשיתי את התפקיד שלי!" ותוך כדי אמירת דברים אלו ומחשבה זו החל לשיר לו את הלחן שהלחין באותה שעה על 'ידע כל פעול', ואחר כך בסעודה שלישית לימד את הציבור שם לשיר את הניגון המופלא הזה!

הבנה למעשה

והנה כשנתבונן, כעשרים וחמש שנים אחר כך הוא נפרד מן העולם, ובינתיים אלפי אלפי יהודים מתחממים לפני ובמשך ראש השנה עם הניגון הזה, כשרוצים להיכנס לר"ה עם הרגש והתשוקה, להתחבר ליום הזה ולגלות את ההשתוקקות, ועדיין גם אחרי הסתלקותו ממשיכים להתחמם עם זה! וממה בא כל זה, זה בא ממה ש'ערליכער איד' בעת נסיון חשב על הקב"ה, וניסה לעשות את התפקיד שלו בשלימות, שזה דבר שמביא גילוי אלוקות בצורה שאין לנו השגה, ועם הכלי הזה של הניגון הוא ממשיך לעשות את התפקיד שלו לדורי דורות!

זה נקרא ש'ספרי מתיים פתוחים', כי הקב"ה העמיד מצב שכל יהודי יוכל לעשות שיתפרסם שמו בעולם, וזה מביא תוצאות גם אחרי מותו!

אתערותא דלתתא

וזה מה שיהודי עומד בראש השנה ומבקש שיתפרסם שמו בעולם, שזה כמו שאר הבקשות שמבקש כל יום בשמונה עשרה, על דברים שהוא צריך להוציא מן הכוח אל הפועל. כגון בקשת חכמה בינה ודעת, שלכאורה מה שייך לבקש על זה, רק כי הקב"ה רוצה לתת לך דעת חדשה, להוסיף לך שכל וחכמה, וזה עובד בצורה שאתה צריך להמשיך זאת באתערותא דלתתא, לבקש על זה. וכן לגבי בקשת תשובה ומחילה וסליחה, הקב"ה כביכול אומר תבקש כדי שאוכל לתת לך, אני רוצה לראות שזה אצלך חשוב, שזה נקודת החיים שלך!

וכפי המבואר בספר החינוך (מצוה תל) לגבי ברכת המזון, שענין הברכה הוא, כי מדרך הטוב להיטיב, והקב"ה רוצה להשפיע לנו מטובו, אלא שהוא העמיד את העולם בצורה כזו שצריך קודם אתערותא דלתתא, וזה גם כן מרוב טובו אלינו שלא נאכל נהמא דכיסופא. על כן אומר הקב"ה, תדברו ותכירו בחסידים, וזה יביא לכם שתהיו כלי לקבל הטוב, ויושפע עליכם כל מיני טוב!

והן הן הדברים גם לגבי התפילה בראש השנה על גילוי כבוד מלכותו בעולם, ושהיה עולם מזוכך וברור של 'ומלכותו בכל משלה'. כי זה כל האדם ותפקידו, לבקש ולעורר את הרצון העליון שיהיה כן!

ואף מי שאין זה מטבעו ותכונתו נפשו ללכת בשווקים וברחובות ולספר שיש בורא בעולם, עם כל זה הבורא נתן לו את הדרך המתאימה לו, עם הגסיונות שלו, שיוכל לעשות זאת!

יעזור ה' שכל אחד יוכל לעשות את התכלית שלו, ויתפרסם על ידו שמו יתברך בעולם כולו!

בספר החיים

מתוך החיים: עומד יהודי ואומר לרבש"ע: 'יש לי בקשה, הייתי רוצה אם שייך שתעשה שכל הנבראים ידעו שיש בורא לעולם...' הרי הקב"ה יכול לומר לו: 'אם אתה חפץ בכך, אדרבה, תלך ותעשה משהו בענין'! כי הרי בוודאי גם הקב"ה חפץ בכך, אלא שכדי שתהיה בחירה הוא ברא את העולם בהסתר, ובתוך ההסתר הזה נתן לנו הקב"ה את התורה, שהיא מאירה לנו את האמת שיש בורא לעולם. ויש גם את הדרך של התבוננות בנפלאות הבריאה כדי להכיר שיש בורא לעולם. אך על כל פנים הקב"ה ברא את העולם בזה מהלך של הסתר.

ומה יש מזה שיהודי עומד בבית מדרש ומתפלל ומשתוקק הלוואי שכן יהיה, מה הפשט בבקשה הזו?!

הבנה לחיים: אמנם, התשובה היא פשוטה. היות שכל יהודי קיבל תפקיד, שבתור נברא עליו לפרסם את האלוקות בעולם, לכן על אף שהבריאה היא כפי שהקב"ה עשה בדיוק, בכל זאת עליו לומר "ישמחו וירננו לאומים" (תהלים סז, ה), ולבקש על פרסום שמו יתברך בעולם. כי זה התפקיד של יהודי, וכשהוא עומד ומבקש בראש השנה 'ידע כל פעול', מונח בזה שמבקש שהוא עצמו יזכה לעשות את התפקיד שלו. ובדיוק כמו שהוא מבקש בר"ה שיזכה לחיים, כך הוא מבקש שיוכל למלא את השליחות שלו ב'ידע כל פעול', כי לכל יהודי יש תפקיד כזה!